

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Topole

Vpliv izbire volilnega sistema na stabilnost vlad
Primer baltskih držav

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Topole

Mentorica:izr. prof. dr. Alenka Krašovec

Vpliv izbire volilnega sistema na stabilnost vlad
Primer baltskih držav

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvaljujem se mentorici, izr. prof. dr. Alenki Krašovec, za nasvete, pripombe in usmeritve pri pisanju diplomske naloge ter vsem ostalim, ki so mi stali ob strani ter pomagali, da sem danes tukaj, kjer sem.

VPLIV IZBIRE VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD PRIMER BALTSKIH DRŽAV

Izbira volilnega sistema v veliki meri vpliva na sestavo parlamenta in posledično oblikovanje vlade. Izbira med proporcionalnim in večinskim volilnim sistemom nam pove, koliko strank bo oblikovalo vlado. V primeru izbire proporcionalnega volilnega sistema se običajno oblikujejo koalicijske vlade, sestavljene iz ideološko bolj ali manj heterogenih strank, kar lahko privede do nestabilnosti vlade. V primeru izbire večinskega volilnega sistema pa se običajno oblikujejo enostrankarske vlade, sestavljene iz ene stranke, kar ima za posledico večjo stabilnost vlad. V diplomski nalogi se osredotočam na vpliv izbire volilnega sistema na stabilnost vlad v Baltskih državah, od osamosvojitve do danes. Študija primera bo osredotočena na dve determinanti stabilnosti vlad: izbira volilnega sistema ter ideološka homogenost/heterogenost strank v vladah. Z pozicioniranjem strank v vladah na ideološkem kontinuumu levo-desno in časovnim pregledom trajanja vlad v mesecih bom ugotavljala stabilnost vlad.

KLJUČNE BESEDE: volilni sistem, stabilnost vlad, Baltske države.

THE IMPACT OF ELECTORAL SYSTEM CHOICE ON THE STABILITY OF GOVERNMENTS IN BALTIC STATES

The choice of electoral system affects in great way on the composition of the parliament and consecutively on the composition of government. The choice between proportional and majority electoral system shows, how many political parties will be in the government. In case of choosing proportional electoral system, coalition governments are usually set, combined out of ideological heterogeneous political parties which leads to instable governments. On the other hand, choosing majority electoral system means that homogeneous political parties set up oneparty governments and that usually means more stable governments. In my diploma essay i will focus on the impact of electoral system choice on the stability of governments in Baltic states from the independence untill today. Case study will be focused on two determinants of stable governments: choice of electoral system and ideological homogeneouty or heterogeneouty of political parties in governments. By putting political parties in government on ideological continuum left-right and focusing on the durability of governments in months i will be able to find out the stability of governments.

KEY WORDS: electoral system, government stability, Baltic states.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR.....	11
2.1	RAZISKOVALNI PROBLEM	11
2.2	RAZISKOVALNI CILJ	11
2.3	HIPOTEZI.....	11
2.4	RAZISKOVALNE METODE	11
2.5	SESTAVA DIPLOMSKE NALOGE.....	12
3	TEORETIČNA IZHODIŠČA	13
3.1	MERJENJE STABILNOSTI VLAD	13
3.2	VPLIV IZBIRE VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD.....	14
3.3	POSLEDICE UVAJANJA PROPORCIONALNEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD	15
3.4	POSLEDICE UVAJANJA VEČINSKEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD	16
3.5	POSLEDICE UVAJANJA MEŠANEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD	18
3.6	HOMOGENE OZIROMA HETEROGENE VLADE	18
4	ANALIZA	21
4.1	ESTONIJA	21
4.2	LATVIJA	23
4.3	LITVA.....	26
5	ZAKLJUČEK.....	28
6	LITERATURA.....	31
7	PRILOGE.....	40
	PRILOGA A:Uvrstitev strank v vladne koalicije – Estonija	40
	PRILOGA B: Uvrstitev strank v vladne koalicije - Latvija	43
	PRILOGA C: Uvrstitev strank v vladne koalicije – Litva	49
	PRILOGA D: Opravljeni intervjuji s predstavniki parlamentov Estonije, Latvije in Litve	52

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Odločitve o prihodnjem demokratičnem sistemu v baltskih državah	9
---	---

Tabela 2.1: Raziskovalne metode in indikatorji.....	12
Tabela 5.1: Ugotovitve analize.....	28

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih– Estonija.....	23
Graf 4.2: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih– Latvija.....	25
Graf 4.3: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih– Litva	27

1 UVOD

V zadnjih 20-ih letih je vzhodno Evropo zajel velik val sprememb, ki je v celoti spremenil politike. Glede na svojo zgodovino je bila izbira demokratičnega sistema pred avtoritarnim sistemom za vzhodno Evropo velik korak naprej (Waldron–Moore 1999, 33).

Izbiri demokratičnega sistema so narekovale tudi nenavadno hitre politične in gospodarske spremembe, kar je še posebej značilno za tretje obdobje politične modernizacije, ki se je dogajala v srednji in vzhodni Evropi (Huntington v Zajc 2004, 79). Gruenwald (2006, 25–27) navaja, da so se na območju vzhodne Evrope v 70-ih in 80-ih letih pojavila gibanja, ki so zahtevala višjo stopnjo participacije v družbenem, ekonomskem, kulturnem in političnem življenju. Meni, da ostaja politična modernizacija še danes nedokončana, saj mnogi postkomunistični sistemi ohranjajo namerno avtoritarne vrednote in politične procese na meji med demokracijo in diktaturo.

Pod pojmom demokracija večinoma razumemo odločanje večine z upoštevanjem manjšinskih stališč (Sruk 1995, 59); vlado, ki deluje za ljudstvo, zato jo imajo nekateri za samoumevno vrednoto (Waldron–Moore 1999, 34). Vendar se raziskovalci razlikujejo v pogledu dimenzij, ki jih uporabljajo za merjenje podpore demokraciji. Easton (1965, 32) tako za merjenje podpore demokraciji uporablja naslednje dimenzije: zadovoljstvo vladanih, analizo institucij, ki tvorijo politični režim, in odgovornost tistih, ki vladajo. Dahl (1989, 221–225) opredeljuje demokracijo kot tisti politični sistem, ki državljanom omogoča izražanje njihovih želja, individualno ali kolektivno, in jih upošteva brez diskriminacije.

Do politične modernizacije, ki ima za posledico demokratizacijo sistema, pride zaradi več vzrokov: krize legitimnosti, omejevanja človekovih pravic, neučinkovitosti realsocialističnih sistemov in stroškov represije (Zajc 2004, 84–86).

Vsem sistemom, ki prehajajo iz enega sistema v drugega, je skupno, da morajo sprejeti bistvene odločitve o prihodnjem demokratičnem sistemu. Tsebelis (1995, 289–291) izpostavi tri bistvene odločitve:

- **izbira med parlamentarnim in (pol)predsedniškim sistemom**

Izbira med parlamentarnim in (pol)predsedniškim sistemom vpliva na:

stabilnost sistema (parlamentarni sistem–bolj stabilen, predsedniški sistem–manj stabilen),

trajanje (časovno) sistema (parlamentarni sistem–krajši čas, predsedniški sistem–daljši čas).

Izbira zgoraj omenjenih sistemov vpliva tudi na **ekonomsko politiko, ekonomsko rast,**

etnične konflikte, mednarodni mir, mednarodno sodelovanje in kvaliteto demokratičnega vladanja (Linz v Cheibub 2006, 353);

- **izbira med proporcionalnim, večinskim in mešanim volilnim sistemom**

Izbira med volilnimi sistemi ima za posledico vpliv na:

strankarski sistem (večinski sistem–dvostrankarstvo, proporcionalni sistem–večstrankarstvo; Sartori (2005, 42) opozarja, da ne obstajajo enostrankarski sistemi¹,

pretvorbo glasov v sedeže (večinski sistem–manjša proporcionalnost prevajanja števil glasov, dobljenih na volitvah, v število sedežev v parlamentu, proporcionalni volilni sistem–večja proporcionalnost prevajanja števil glasov, dobljenih na volitvah, v število sedežev v parlamentu),

oblikovanje enostrankarskih ali koalicijskih vlad (večinski sistem–stabilne enostrankarske vlade, proporcionalni sistem–nestabilne koalicijske vlade)–vpliv volilnega sistema na značilnost vlad potrjuje raziskava 20–ih držav (Norris 1997, 308). Rezultati so naslednji: enostrankarske vlade se oblikujejo v 60 % držav z večinskim sistemom; koalicijske vlade se oblikujejo v vseh državah, ki uporabljajo proporcionalni volilni sistem,

udeležbo na volitvah (večinski sistem–nižja udeležba na volitvah, proporcionalni sistem–višja udeležba na volitvah) in

zastopanost družbenih skupin v parlamentu (večinski sistem–nižja zastopanost družbenih skupin v parlamentu, proporcionalni sistem–višja zastopanost družbenih skupin v parlamentu) (Norris 1997, 306–310).

Izbira volilnega sistema ima po Farrellu (2001, 153) vpliv na celoten politični sistem v katerem deluje, izpostavi pa proporcionalnost, število strank, zastopanost žensk in manjšin;

- **izbira med enodomnim in dvodomnim predstavniškim organom**

Izbira med enodomnim in dvodomnim predstavniškim organom vpliva na:

zastopanost različnih interesov (enodomni–manjša zastopanost različnih interesov, dvodomni–večja zastopanost različnih interesov),

stabilnost zakonodaje (enodomni–manjša stopnja stabilnosti zakonodaje, dvodomni–višja stopnja stabilnosti zakonodaje) (Bradbury in Crain 2002, 647–649).

Vse tri zgoraj navedene izbire imajo skupno posledico, in sicer vpliv na **stabilnost vlad**.

---

¹ Besedo enostrankarski sistemi bi bilo potrebno nadomestiti z besedo državni sistemi, kjer strankarsko delovanje služi potrebam države in ne potrebam družbe.

V diplomski nalogi sem se osredotočila na dejavnik izbire volilnega sistema in na njegov vpliv na stabilnost vlad. Kot študijo primera sem izbrala baltske države: Litvo, Latvijo in Estonijo.

Odločitve o prihodnjem demokratičnem sistemu v baltskih državah, ki so jih sprejeli v začetku 90-ih let 20. stoletja, lahko strnemo v enostavno razpredelnico:

Tabela 1.1: Odločitve o prihodnjem demokratičnem sistemu v baltskih državah

Država	Politični sistem	Vrsta volilnega sistema	Število domov predstavniškega organa
Litva	parlamentarni sistem	mešani volilni sistem	enodomni predstavniški organ
Latvija	parlamentarni sistem	proporcionalni volilni sistem	enodomni predstavniški organ
Estonija	parlamentarni sistem	proporcionalni volilni sistem	enodomni predstavniški organ

Vir: Inter-Parliamentary union, State Estonica.

Tomšič (2003b, 67) navaja, da je stabilnost vlad pomembna, saj v nasprotnem primeru lahko večkratna sprememba na oblasti (menjava vlad) ovira vodenje politik, vodi k nedoseganju ciljev in k nestabilnosti. Hkrati pa "zacementirana" politična grupacija na oblasti ("visoka stabilnost") pomeni nedotakljivost vladajoče garniture, kar vodi v deformacijo (Tomšič 2003b, 67).

Po mnenju Norrisove (1997, 297–298) so bili volilni sistemi do nedavnega eden najbolj zanesljivih pokazateljev stabilnosti demokratičnih institucij, med katere po Tomšiču (2004, 134–136) uvrščamo naslednje: tekmovalne volitve, politične stranke, parlament, večstrankarski sistem, splošno volilno pravico, neodvisno volilno komisijo, odgovorno izvršilno oblast in druge.

Kazalnike stabilnosti demokratičnih institucij so podrobneje opredelili tudi Diskin in drugi² (2005, 292–294). Volilni sistema imajo poleg vpliva na stabilnost demokratičnih institucij vpliv tudi na politično stabilnost³, kar je podrobneje predstavil Tomšič (2003a, 36–41).

² **Stabilnost demokratičnih institucij** se poleg volilnih sistemov, ki spadajo med politično-institucionalne kazalnike, preučuje tudi z družbeno-ekonomskimi kazalniki. Avtorji jih opredelijo kot **politično-institucionalne kazalnike**: federalizem, proporcionalnost in ustavna šibkost (nestabilnost); **družbeno-ekonomski kazalniki**: družbena nasprotja, ekonomija in zgodovina.

Farrell (2001, 192) opozarja, da lahko izbiramo med reprezentativnim parlamentom ali močno, stabilno vlado, obojega naenkrat ne moremo imeti. Powell (1982, 9) poudarja, da je nestabilnost in posledično kratkotrajnost vlad pokazatelj slabega dela demokratičnih institucij.

V diplomski nalogi so me zanimale značilnosti oblikovanja vlad in posledično njihov vpliv na stabilnost vlad.

Farrell (2001, 49 in 68) navaja, da **večinski volilni sistemi** spodbujajo oblikovanje **stabilnih enostrankarskih večinskih vlad**. Na drugi strani lahko pri **proporcionalnem volilnem sistemu**, z razpršenostjo volilnih glasov med večje število strank, pride do oblikovanja **nestabilnih koalicijskih vlad**.

Tudi Diskin in ostali (2005, 293) predpostavljajo, da so države, ki uporabljajo proporcionalni volilni sistem manj stabilne kot države, ki uporabljajo večinski volilni sistem.

Blondel (1968, 182) poudarja, da trditve, da naj bi enostrankarske vlade bile bolj stabilne od koalicijskih, ne moremo brez zadržkov potrditi. Prav tako se pojavi problem preučevanja stabilnosti vlad. Ake (1975, 275) izpostavi, da je politična organizacija "*vedno živeči organizem*"; za preučevanje stabilnosti pa potrebujemo konstantno stanje.

---

³ Avtor dejavnike, ki vplivajo na politično stabilnost razdeli v tri skupine: **eksterni oz. družbeni** (socio-ekonomski dejavniki, kulturno-vrednotni dejavniki, narava družbenih razcepov in akcijski potencial družbe), **internacionalni** (politični, ekonomski in kulturni) in **interni dejavniki** (sistem politične artikulacije-strankarski sistem, sistem politične reprezentacije-volilni sistem, sistem teritorialne ureditve-unitarna, federativna ureditev, sistem izvajanja oblasti in ureditev odnosov med različnimi vejami oblasti-parlamentarni, predsedniški sistem, eno in dvodomnost, enostrankarske ali koalicijske vlade ter sistem institucionaliziranega nadzora-neodvisno sodstvo, računsko sodišče).

2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 RAZISKOVALNI PROBLEM

Raziskovalni problem se nanaša na vprašanje **vpliva izbire volilnega sistema v baltskih državah (Litvi, Latviji in Estoniji) na stabilnost vlad**. V okviru stabilnosti vlad poznamo različne načine merjenja le-tega: dolžina trajanja vlade, službovanja ministrov in predsednika vlade, sodelovanje političnih strank (Tomšič 2003b, 63). Za raziskovalni problem vprašanja vpliva izbire volilnega sistema v baltskih državah na stabilnost vlad je relevantno raziskovati dejavnika **volilnega sistema in ideološke homogenosti (heterogenosti) strank v vladah**, ki sem ju izmerila z **dolžino trajanja vlad v mesecih**.

2.2 RAZISKOVALNI CILJ

Želela sem ugotoviti, ali obstaja, kot v literaturi pogosto izpostavljena, vzročno-posledična povezava med volilnimi sistemi, heterogenostjo/homogenostjo vlad in (ne)stabilnostjo vlad na primeru treh baltskih držav.

2.3 HIPOTEZI

H1: "Proporcionalni volilni sistem vpliva na ideološko heterogenost vlad."

H2: "Ideološka heterogenost strank v vladah vpliva na nestabilnost vlad v baltskih državah: Litvi, Latviji in Estoniji."

2.4 RAZISKOVALNE METODE

Po Carol H. Weissovi (1998, 116) za raziskovanje hipotez vedno določimo enote merjenja oziroma indikatorje. Za ugotavljanje postavljenih hipotez sem določila kazalnike, ki so določeni deskriptivno, torej že obstoječi kazalniki, ki pa v tej obliki primerjave še niso bili

raziskani. Carol H. Weiss (1998, 137–138) izpostavi, da si je veliko lažje izbrati kazalnike, ki jih je nekdo že določil (deskriptivni), kot pa da bi jih sami določevali (preskriptivni).

Tabela 2.1: Raziskovalne metode in indikatorji

Vzročno-posledična trditev	Indikatorji	Metode
<p><i>proporcionalni volilni sistem > ideološka heterogenost strank v vladah > nestabilnost vlad</i></p> <p><i>večinski volilni sistem > ideološka homogenost strank v vladah > stabilnost vlad</i></p>	zvrst volilnega sistema	<ul style="list-style-type: none"> • študija primera • sekundarna analiza vsebine formalnih dokumentov • sekundarna analiza ostalih virov (spletni viri) • sekundarna analiza vsebine družboslovnih besedil in publikacij • preverjanje podatkov s kontaktiranjem vladnih ustanov • družboslovni intervju • primerjalna študija • sistematično, pregledno zbiranje in urejanje podatkov
	identifikacija in pozicioniranje strank na ideološkem kontinuumu v vladah baltskih držav	
čas trajanja vlad baltskih držav		

2.5 SESTAVA DIPLOMSKE NALOGE

Diplomska naloga je sestavljena iz treh sklopov:

- prvi del se nanaša na opredelitev teoretičnih izhodišč,
- v drugem delu je predstavljena analiza študija primera,
- tretji del prikazuje pridobljene rezultate in njihovo primerjavo s predstavljenimi teoretičnimi izhodišči.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 MERJENJE STABILNOSTI VLAD

Warwick (v Laver 2000, 22) ugotavlja, da so nekatere vlade bolj stabilne od drugih in navaja dejavnik, ki vpliva na stabilnost vlad:

- obvladovanje zakonodajne večine zmanjšana za razdrobljenost strankarskega sistema in ideološko razdrobljenost v vladi ter za čas obstanka vlade.

Dodd (1974, 1093) ugotavlja, da je stabilnost vlade neposredno povezana z velikostjo strank v koaliciji, ko ta doseže minimalni status zmagovalca. Ta kazalnik se navezuje tako na stabilnost volilnega sistema kot tudi na ideološko heterogenost strank v parlamentu. Laver in Schofield (1998, 12) merjenje stabilnosti vlade poveujeta z volilnim sistemom. *"Tisti, ki nasprotujejo koalicijskim vladam (posredno nasprotujejo tudi proporcionalnemu volilnemu sistemu), obravnavajo koalicijske vlade kot naravno nestabilne."*

Velja pa omeniti, da stabilnost vlade ne pomeni tudi stabilnosti države (Ribičič 2000, 14).

Harmel in Robertson (1986, 1030) izpostavita dejstvo, da obstaja veliko načinov, kako meriti vladno stabilnost. Kot najbolj razširjen način merjenja stabilnosti vlade določita število mesecev trajanja vlade, in sicer od nastopa do njenega prenehanja. Tukaj izpostavita problem določitve, kdaj vlada dejansko preneha (s katerim dejanjem se dejansko konča mandat; dogodki, ki povzročijo konec ali njihove posledice).

Sanders in Herman (v Browne in ostali 1986, 630) sta določila časovne kazalnike merjenja stabilnosti vlade. Gre za čas, kako dolgo je vlada bila na oblasti v primerjavi z mandatom, za katerega se določi.

Stabilnost vlad Blondel in ostali (2007, 39–41) opredelijo s tremi kazalniki:

- *čas trajanja vlade;*

Merimo s številom mesecev vlade na oblasti glede na celotno obdobje mandata. Trajanje vlade povezuje z dejavnikoma političnih strank v vladi, zakonodajnim obdobjem in trajanjem mandata premiera.

- *čas trajanja ministrov v vladi;*

Merimo s številom mesecev, ki jih minister preživi na ministrskem položaju glede na čas njegove vlade na oblasti.

- *čas trajanja predsednikov vlade;*

Merimo s številom mesecev, ki jih mandatar preživi na mestu premiera glede na čas njegove vlade na oblasti.

Blondel (1968, 198) razdeli vlade v štiri skupine glede na čas trajanja vlad:

- vlade, ki zdržijo pet let ali več so zelo stabilne vlade,
- vlade, ki zdržijo približno tri leta ali malo več so stabilne vlade,
- vlade, ki zdržijo približno dve leti ali malo več so manj stabilne vlade in
- vlade, ki zdržijo približno eno leto ali manj so nestabilne vlade.

Blondel (1968, 199) navaja, da je čas trajanja vlade odvisen od volilnega sistema, ki ga država uporablja. Dlje časa trajajoče vlade najdemo večinoma v dvostrankarskih sistemih in obratno v državah, kjer vlada koalicija.

Za diplomsko nalogo sem izhajala iz ugotovitev Lowella (v Browne in ostali 1986, 629), Farrella (2001, 49 in 68), Blondela (1968, 199) in Norrisove (Norris 1997, 306–310), ki ugotavljajo, da so enostrankarske vlade bolj stabilne od koalicijskih vlad. Za preučevanje stabilnost vlad sem uporabila kazalnik *čas trajanja vlade*, ki je povzet po Blondelu in ostalih (2007, 39–41).

3.2 VPLIV IZBIRE VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD

V preteklosti so bili volilni sistemi eden najbolj zanesljivih pokazateljev stabilnosti demokratičnih institucij. V povojnem času so države občasno menjavale volilne formule; izbirale med d'Hondtovo formulo in Harejevo kvoto, prilagajale volilne pragove in večale velikost skupščin. Do nedavnega je bilo preučevanje vplivov menjav volilnih sistemov (način prevajanja glasov v sedeže) redko (Norris 1997, 297–298).

Cabada (2001, 817–818) navaja, da je v povojni Evropi prišlo do preoblikovanja volilnih sistemov v interesu stabilnosti političnega sistema. Večji prostor naj bi dobili večinski volilni sistemi anglo-saksonskega tipa, dvokrožni večinski sistemi, mešani volilni sistemi ali pa vsaj večinski elementi v proporcionalnih volilnih sistemih. Takšne oblike naj bi zagotavljale večjo stabilnost vlad, podpirale moč velikih političnih strank in preprečile "balkanizacijo" strankarskih aren.

Norrisova (1997, 289) izpostavi dilemo držav, ki so se konec 80-ih odločale med večinskim sistemom, ki izpostavlja vladno učinkovitost in odgovornost, in proporcionalnim sistemom, ki zagotavlja večjo pravičnost manjšinskim strankam in večjo družbeno zastopanost.

Tako sta Latvija in Estonija sprejeli proporcionalni volilni sistem, Litva pa mešani volilni sistem.

Bielasiak (2002, 194) izpostavi, da je najpomembnejša sprememba držav na prehodu v demokratični sistem, ki se navezuje na volilne sisteme, njihova sprememba v smeri proporcionalnega predstavništva. Do spremembe pride, ko večinske volilne sisteme zamenjajo proporcionalni volilni sistemi ali mešani volilni sistemi.

Rokkan (v Boix 1999, 610) izpostavi, da so evropske države sprejele proporcionalni volilni sistem zaradi pritiskov od "spodaj" in "zgoraj". Vzhajajoči delavski razred je želel pridobiti dostop do sooblikovanja zakonodaje. Najbolj ogrožene, stare stranke – elite, pa so želele proporcionalni volilni sistem zaradi ohranitve svojega položaja pred novim valom mobiliziranih volivcev.

Najbolj znana je Duvergerjeva hipoteza (1954), ki pravi, da proporcionalni volilni sistem vodi v večstrankarski sistem, medtem ko večinski volilni sistem vodi v eno ali dvostrankarski sistem, kar vpliva na oblikovanje enostrankarskih ali koalicijskih vlad.

Taylor (1971, 37) ugotavlja, da obstaja močna povezava med stabilnostjo vlad in fragmentiranostjo parlamentarnega strankarskega sistema. Njegove ugotovitve, ki temeljijo na primerih 196-ih vlad držav sveta, ki so izvajale demokratične volitve v povojnem času, so naslednje: enostrankarske vlade so bolj stabilne od koalicijskih vlad; večinske vlade so bolj stabilne⁴ od manjšinskih vlad.

3.3 POSLEDICE UVAJANJA PROPORCIONALNEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD

"Zagovorniki proporcionalnega volilnega sistema poudarjajo zastopanost vseh interesov volivcev, zato je edina prava oblika predstavništva – proporcionalno predstavništvo" (Lijphart in Grofman v Blais 1991, 243).

---

⁴ Ugotavlja, da niti število strank v opoziciji niti njena fragmentiranost ne vplivata bistveno na stabilnost vlad; pokazatelji levo–desno usmerjenih strank v vladah niso nič boljši pokazatelj stabilnosti vlad kot pokazatelji, ki temeljijo na velikosti in številu strank v vladah.

Posledica uvajanja proporcionalnega volilnega sistema je **večstrankarstvo**, kar je po trditvah nasprotnikov tega volilnega sistema slabost, saj slabi parlament in **provzročata nestabilne vlade** (Državni zbor Republike Slovenije, Krašovec 2007, 72).

Farrell (2001, 193–198) in Blais (1991, 244) ugotavljata, da proporcionalni volilni sistem proizvaja koalicijske vlade. Te so manj stabilne kot enostrankarske vlade zaradi raznovrstnosti strank, ki jih tvorijo.

Proporcionalni volilni sistem prav tako vpliva na dolgotrajnost postopka oblikovanja vlad. Warwick (2003, 286) izpostavi, da se vpliv volilnega sistema na oblikovanje vlade v proporcionalnem volilnem sistemu odraža v tem, da je proces formiranja vlade dolgotrajnejši, mogoče kdaj neuspešen. Med strankami lahko prihaja do izsiljevanja. Oblikovana vlada je precej heterogena, zato nobeni stranki ne uspe v celoti uresničiti svojega programa. V prednosti so manjše stranke, ki postavljajo jeziček na tehtnici in s tem pridobijo večjo moč, temu Sartori (v Pennings in Lane 1998, 42) pravi koalicijski potencial⁵. Warwick (2003, 286) prav tako ugotavlja, da so postopki sprejemanja odločitev daljši v državah, ki uporabljajo proporcionalni volilni sistem; potrebnih je več kompromisov.

Sruk (1995, 359) navaja, da se v proporcionalnem volilnem sistemu večinoma oblikujejo koalicijske vlade, ki jih sestavljajo stranke, ki tvorijo večjo ali manjšo vladno koalicijo.

Diskin in drugi (2005, 293) izpostavijo, da so države s proporcionalnim volilnim sistemom bolj nagnjene k progradu demokratičnih institucij. Proporcionalnost ima dve posledici: poveča razdrobljenost strankarskega sistema in poveča zastopanost.

3.4 POSLEDICE UVAJANJA VEČINSKEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD

“Prednost večinskega volilnega sistema je, da ustvarja močne vlade, vzrok temu pa je večinska metoda, ki diskriminira manjše politične stranke, spodbuja dvostrankarski sistem, ki ima za posledico možnost stabilne enostrankarske vlade” (Lijphart in Grofman v Blais 1991, 240).

---

⁵ Govori o koalicijskem potencialu, ki ga določena politična stranka uživa v strankarskem sistemu, potem ko je razporeditev sedežev že znana, na podlagi tega pridobiva vladno moč. Gre za potencial, ki ga struktura omogoča politični stranki na podlagi objektivnih dejavnikov: parlamentarna moč, število drugih političnih strank in razdelitev njihovih sedežev.

Rae (v Blais 1991, 240) na primeru 75-ih držav, ki uporabljajo večinski volilni sistem, ugotavlja, da 1,96 političnih strank ustvarja minimalno večino, od tega jo 45 ustvarja z 1,15 političnih strank. Ta podatek nam potrjuje, da so enostrankarske večine pogost pojav v državah, ki uporabljajo večinski volilni sistem.

Blondel (1968, 199) izpostavi, da so enostrankarske vlade tiste, ki v večji meri vodijo k stabilnim vladam.

Sruk (1995, 359) kot posledico dvostrankarskega sistema navaja oblikovanje homogenega tipa vlade.

Kot pozitivno lastnost **večinskega volilnega sistema** Ribičič (2000, 15) izpostavlja večjo stabilnost vlade, večjo preglednost političnega prizorišča, bolj jasno razmejitev odgovornosti za določanje in izvrševanje vladne politike. Vlade, ki so izvoljene na podlagi večinskega volilnega sistema, so praviloma trdne in dolgotrajne in so velikokrat tudi ponovno izvoljene.

Blais (1991, 241–242) navaja **tri pozitivne značilnosti enostrankarskih vlad**, ki so posledica večinskega volilnega sistema:

a) stabilnost vlad

Dahl (v Blais 1991, 242) izpostavi slabost koalicijskih vlad; so nestabilne, ne morejo se spopasti z velikimi problemi, povzročijo višanje stopnje nezaupanja v predstavniško demokracijo, na koncu pa lahko celo ogrozijo obstoj demokracije. V večinskih vladah so enostrankarske vlade, ki povečujejo stabilnost, vladno kohezivnost, močno vodstvo in nenazadnje odločilne volitve, ki bodo zanesljive za volivce;

b) kohezivnost

Sestava vlade iz ene stranke zagotavlja večjo enotnost kot vlada iz večih političnih strank. Posledica je združena moč. Racionalna odločitev zahteva zmanjšanje možnosti na eno samo in za to je večinska vlada najbolj primerna;

c) odločilne volitve

V enostrankarskih vladah je rezultat volitev jasen; politična stranka na oblasti obdrži ali izgubi oblast, Duverger (v Cox 2002, 1030) to poimenuje kot "Winner take all."

3.5 POSLEDICE UVAJANJA MEŠANEGA VOLILNEGA SISTEMA NA STABILNOST VLAD

Shugart in Wattenberg⁶ (2003, 296–318) sta preučevala posledice uvajanja mešanega volilnega sistema v različnih državah. V Nemčiji je bil vpliv mešanega volilnega sistema⁷ najvišji na nemški politični sistem. Vodi k stabilnemu bipolarnemu strankarskemu sistemu in koalicijski vladi. Drugi primer je Nova Zelandija, kjer je mešani volilni sistem vodil h krajšemu času trajanja vlade, v obdobju od 1993–1999 se je zvrstilo kar devet vlad.

Cox (2002, 1048) opozarja, da mešani volilni sistemi niso le seštevek večinskega in proporcionalnega volilnega sistema, ampak so nekaj več: povečevanje kandidatov v večinskem volilnem okrožju, kar se povezuje z naslednjim vprašanjem, in sicer da dosežejo najboljši rezultat na proporcionalnih volitvah, morajo kandidirati na vseh volitvah večinskega volilnega sistema, tudi če vedo, da ne bodo zmagale.

Shugart in Wattenberg (2003, 296) poudarita, da mešani volilni sistem pomeni vzeti najboljše, kar obstaja od proporcionalnega in mešanega volilnega sistema ter to združiti.

Moser in Scheiner (2004, 595) temu argumentu nasprotujeta, ker vzajemno delovanje proporcionalnega in večinskega volilnega sistema vpliva na vsak del obeh volilnih sistemov.

3.6 HOMOGENE OZIROMA HETEROGENE VLADE

Posredno, z oblikovanjem homogenih ali heterogenih vlad, ima volilni sistem vpliv na stabilnost vlad.

Duverger (v Nicholson in ostali 1986, 104) predstavi teorijo, ki govori o tem, da dvostrankarski sistem običajno ponudi dve izbiri. Kljub temu da vedno ne obstajata dve politični stranki, skoraj vedno obstajata dve možnosti izbire. Duverger prav tako poudari, da ni sredinske poti (centra), ampak s pojmom center misli na geometrično točko, kjer se levo in desno srečata na polovici, združevanje levega dela desnice z desnim delom leveice.

Lipset (v Nicholson in ostali 1986, 105) izpostavi, da iz večinskega volilnega sistema večinoma izhaja dvostrankarska vlada, v kateri obe stranki usmerjata svoje politike tako, da

---

⁶ V knjigi *Mixed-member electoral systems* preučujeta posledice mešanega volilnega sistema v naslednjih državah: Nemčiji, Novi Zelandiji, Italiji, Izraelu, Japonskem, Venezueli, Boliviji, Mehiki, Madžarskem in Rusiji.

⁷ O mešanih volilnih sistemih govorimo takrat, kadar vsebujejo kombinacijo elementov večinskega in proporcionalnega volilnega sistema.

pridobita še ideološko neangažirane volivce. Na drugi strani proporcionalni volilni sistem večinoma ustvarja večstrankarske vlade, kjer vsaka politična stranka predstavlja ozek segment družbenih skupin in po mnenju Grada in ostalih (1999, 153) se oblikujejo heterogene vladne ekipe, ki težko delujejo po načelu hkratne kolektivne in individualne odgovornosti svojih članov (Grad in ostali 1999, 153).

Čeprav govora o levici in desnici naj danes ne bi bilo več, je Von Beyme razvrstil stranke na podlagi Rokkanove tipologije družbenih cepitev na deset vrst⁸ (Von Beyme in Rokkan v Fink–Hafner 2001, 48).

Kropivnik pove, da politične stranke običajno same razglašajo svoja mesta na ideološkem kontinuumu⁹ (Kropivnik 2001, 57). V daljšem časovnem obdobju so bile opažene nekatere značilnosti, ki jih sedaj različni avtorji (Bobbio¹⁰ 1995, Von Beyme v Kropivnik¹¹ 2001, Lipset v Inglehart in Klingemann¹² 1976) pripisujejo levemu in desnemu polu te diade.

Fink–Hafner (2001, 48) pravi, da se danes stare značilnosti ideoloških političnih družin spreminjajo, primer so evropske leve stranke, ki se vse bolj pomikajo proti centru.

Gabel in Huber (2000, 94–96) izpostavita problem omejenosti ustreznih pokazateljev, ki bi pozicionirali stranke levo ali desno. Obstaja več temeljev, na podlagi katerih se politične stranke deli na leve ali desne v odnosu do:

- makroekonomije,
- institucionalne zakonodajne izbire,
- volilnega obnašanja,

---

⁸ Konservativci, liberalci, delavske stranke, agrarne stranke, regionalne stranke, krščanske stranke, komunistične stranke, fašistične stranke, protestne stranke, ekološka gibanja in stranke.

⁹ "Prvi pol je največkrat povezan s poudarjanjem horizontalne družbene ravni in enakosti, z zavzemanjem za redistribucijo družbenih dobrin, z zaupanjem v spremembe in družbeni napredek ter z usmeritvijo v prihodnost; te opredelitve običajno označujemo za levičarske.

Drugi pol je povezan s poudarjanjem vertikalne družbene ravni, s sprejemanjem družbene in cerkvene hierarhije, z zavzemanjem za profitno motivacijo in neovirano svobodno podjetništvo ter s spoštovanjem tradicije in ohranjanjem statusa quo—te opredelitve pa običajno označujemo za desničarske."

¹⁰ Razlikovanje levice in desnice razloži z odnosom do enakosti. Za levico je težnja po enakosti temeljnega pomena, gre za merilo razlikovanja kot izraz skupnega, splošnega mnenja in soglasja, ki obstaja.

¹¹ "Te so izvorno določene v kompleksnem večrazrednem spletu oziroma sistemu stališč in vrednot, povezanih z družbenimi vlogami in institucijami, družbeno, ekonomsko in politično ureditvijo, lastnino, človekovimi pravicami in svoboščinami, razvojem in modernizacijo."

¹² Poda definicijo, ki vključuje politični, ekonomski in družbeni vidik ideološke polarizacije: "Z desnico pojmuje podpora tradiciji, hierarhičnemu družbenemu redu in nasprotovanje spremembam, ki bi porušile večjo enakost."

- političnega predstavništva in
- vladne stabilnosti.

Tudi Inglehart in Klingemann (1976, 257) izpostavita problem določanja levih in desnih tematik. Gre za to, da se tematike, ki naj bi določale leve ali desne stranke, neprestano spreminjajo, s tem je tudi otežena mednarodna primerjalna analiza. Do sedaj je veljalo, da levo–desne stranke ločuje mnenje o poseganju vlade v sfero ekonomije (levica je včasih bila za poseganje, danes je izključno proti poseganju države v sfero ekonomije), nacionalizem (desni za) in internacionalizem (levi za).

Mnogi avtorji (Lukšič¹³ 1993, Warwick¹⁴ 2005, Hays¹⁵ 1985 ter Taylor in Herman¹⁶ 1971) ugotavljajo vpliv ideološkega razkoraka na stabilnost vlad

Pri določanju položaja političnih strank na kontinuumu levo-desno upoštevamo po Mairu (1999, 4–9) poleg določanja izvora stranke in njene pripadnosti določeni ideološki družini tudi mnenja strokovnjakov, opredeljevanje anketirancev na podlagi lastnih definicij, samoopredeljevanja strankarske elite, članstva v mednarodnih strankarskih povezavah in opredelitve na podlagi strankarskih programov.

Za diplomsko nalogo sem uporabila pristopa samoopredeljevanja strankarske elite, kateri ideološki družini pripada in mnenja strokovnjakov.

---

¹³ Tam, kjer se oblikuje heterogena koalicijska vlada, pride znotraj vlade do oblikovanja latentne opozicije, kjer se nihče ne čuti odgovornega za ravnanje vlade.

¹⁴ Poudarja, da je oblikovanje vladnih koalicij v vzhodnoevropskih državah bistveno težje kot v državah z daljšo parlamentarno demokracijo. Stranke niso pripravljene sklepati zavezništva s strankami, ki so si programsko blizu, še manj pa s strankami, ki pripadajo drugim strankarskim družinam. Tudi opozicija je pogosto notranje neenotna v postsocialističnih državah.

¹⁵ Govori o koalicijskih ideologijah–gre za združevanje akterjev, ki se lahko v specifičnih interesih razlikujejo

¹⁶ Predvsem sta preverjala trditev, da velike "anti-sistemske stranke" vplivajo na nestabilnost vlad, pri tem pa poudarjata, da na nestabilnost vlad ne vpliva samo ideološki razkorak med strankami, ampak tudi npr. notranja in organizacijska struktura političnih strank. Ugotavljata tudi pomen opozicije na stabilnost vlade: bolj ko je opozicija ideološko razdrobljena, bolj je vlada stabilna.

4 ANALIZA

4.1 ESTONIJA

Estonija je postala samostojna leta 1991, ko se je ločila od Sovjetske zveze. Po vzoru zahodnih demokracij so na prvih samostojnih volitvah sodelovale liberalne, socialdemokratske, krščanske, agrarne stranke, ki so se združevale v koalicije (Institution for Democracy and electoral assistance).

Estonija od osamosvojitve dalje uporablja proporcionalni volilni sistem, za katerega je značilno, da naj bi ustvarjal heterogene koalicijske vlade, ki so po ugotovitvah Blondela (1968, 199), Farrella (2001, 49 in 68), Lowella (v Browne in ostali 1986, 629), in Norrisove (Norris 1997, 306–310) nestabilne.

Volitve v estonski parlament potekajo vsake štiri leta (Riigikogu). Skoraj praksa pa je, da se vlada razpusti predčasno.

Glede na predstavljeno teorijo Blondela (2007, 39) je izračun trajanje vlade sledeči:

- število mesecev vlade na oblasti glede na celotno obdobje mandata.

Izračun je naslednji: $25 + 5 + 31 + 16 + 24 + 34 + 15 + 24 + 27 / 48 * 9 = 0,46 * 100 = 46 \%$

Dobljeni rezultat 46 % nam pove, da so vlade v Estoniji trajale skoraj polovico svojega mandata oziroma 20,1 meseca/48 mesecev in jih po Blondelu (1968, 198) lahko uvrstimo v skupino vlad, ki zdržijo približno dve leti ali malo več in spadajo med manj stabilne vlade.

Izračun časa trajanja vlad lahko naredimo tudi na podlagi razvrščanja vlad, v katerih so prevladovale podobno ideološko usmerjene stranke ali heterogene vlade ter enostrankarske vlade.

V Prilogi A: Uvrstitev strank v vladne koalicije–Estonija opazimo, da se je v Estoniji zvrstilo deset vlad (izključimo zadnjo vladno koalicijo), torej devet in ugotavljam naslednje:

- od devetih vlad, ki so se zvrstile v Estoniji, je bila ena **enostrankarska**. V povprečju je trajala **24 mesecev**;
- osem **koalicijskih vlad** je v povprečju trajalo **22,1 meseca**;
- če vladne koalicije, ki so bile sestavljene samo iz levo ali desno ideološko usmerjenih strank obravnavamo kot **homogene vlade**, potem lahko naredimo izračun trajanja vlad

ideološko homogenih vlad. V Estoniji je bila ena ideološko homogena koalicijska vlada in je trajala **31 mesecev**;

- v Estoniji se je zvrstilo sedem ideološko **heterogenih koalicijskih vlad**, sestavljenih iz levo in desno ideološko usmerjenih strank. V povprečju so trajale **20, 8 meseca** (grafični prikaz v Graf 4.1).

Ti podatki nam povedo, da je na primeru Estonije enostrankarska vlada trajala dlje časa kot koalicijske vlade ter da so vladne koalicije bolj stabilne, če so sestavljene iz ideološko homogenih strank.

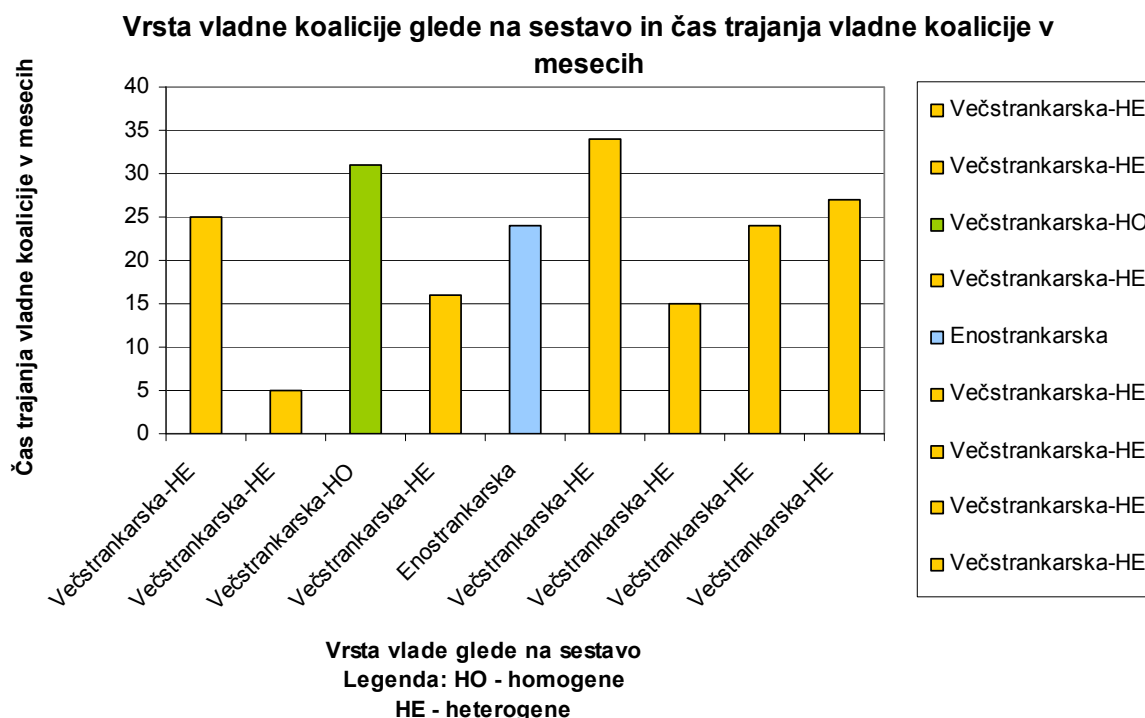
Poleg ideološke homogenosti in heterogenosti strank v vladah na stabilnost vlad vplivajo tudi ostali notranje in zunanjedržavni dejavniki: škandali, povezani s tihotapljenjem orožja v Čečenijo, škandali, povezani z volitvami v občinske svete in delom zunanjega ministrstva, neuspeh ekonomskih reform, menjavanja ministrov; posledično je sledila interpelacija in notranja nasprotja v strankah (Country Studies, Estonian National Electoral Committee, University of Aberdeen, Smith 2002).

Sklep: Vpliv izbire proporcionalnega volilnega sistema na stabilnost vlad se kaže na primeru Estonije predvsem v (kot napovedano že v teoretičnem delu) večjem številu koalicijskih ideološko heterogenih vlad.

Heterogene vlade so na primeru Estonije (predvideno v literaturi) trajale krajši čas kot homogene vlade.

V Estoniji se je zvrstila tudi ena enostrankarska vlada, ki je trajala 24 mesecev, torej dva meseca dlje kot koalicijske vlade v povprečju.

Graf 4.1: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih–
Estonija

Vir: Civic Active, Country Studies, Estonian National Electoral Committee, Foreign & Commonwealth Office, Riigikogu–The Parliament of Estonia, University of Aberdeen.

4.2 LATVIJA

6. septembra 1991 je bila neodvisnost Latvije dokončno izvršena. Prve volitve v samostojni državi so bile junija, leta 1993 (The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, Embassy of Latvia). Latvija uporablja proporcionalni volilni sistem že od začetka. Volitve v latvijski parlament, Saeima, potekajo vsake štiri leta (Saeima).

V Latviji se je od osamosvojitve leta 1991 do danes zvrstilo trinajst vladnih koalicij (za analizo izključim zadnjo vladno koalicijo, ki še traja). Vse so bile desnosredinske vrste vlad glede na ideološko opredeljenost strank v vladnih koalicijah (Atlapedia online).

Povprečno so trajale 15 mesecev (izključimo zadnjo oblikovano vladno koalicijo, ki še vedno traja), oziroma po izračunu Blondela (2007, 39):

Izračun: $13 + 15 + 14 + 15 + 8 + 10 + 30 + 16 + 9 + 22 + 14 + 14 / 48 * 12 = 0,31 * 100 = 31 \%$

Dobljeni rezultat nam pove, da so vlade v Latviji trajale približno eno tretjino mandata, oziroma 15 mesecev/48 mesecev. Po Blondelu (1968, 198) jih lahko uvrstimo v skupino vlad, ki trajajo približno eno leto ali manj in so nestabilne.

Iz Priloge B: Uvrstitev strank v vladne koalicije–Latvija lahko razberemo:

- v Latviji ni bilo nobene **enostrankarske vlade**;
- **koalicijske vlade** so v povprečju trajale **15 mesecev**;
- v Latviji se je zvrstilo dvanajst vladnih koalicij, od tega jih je bilo deset **homogenih**, v katerih so prevladovale samo desnosredinsko in desno ideološko usmerjene stranke. Te vladne koalicije so v povprečju trajale **15,1 meseca**;
- v Latviji sta se zvrstili dve **heterogeni vladi**, sestavljeni iz ideološko heterogeno usmerjenih strank (levosredinsko, desno, desnosredinsko ideološko usmerjene stranke), in ti heterogeni vladi sta v povprečju trajali **14,5 meseca** (grafični prikaz v Graf 4.2).

Tako kot na primeru estonskih vladnih koalicij, tudi tukaj lahko opazimo, da so vladne koalicije bolj stabilne, če v njih prevladujejo enako ideološko usmerjene stranke oziroma ideološko homogene vladne koalicije so bolj stabilne od ideološko heterogenih vladnih koalicij.

Kot predvideni (v teoretičnem delu) vpliv izbire proporcionalnega volilnega sistema na stabilnost vlad je na primeru Latvije v nasprotju s predstavljeno literaturo v delu, ki se navezuje na oblikovanje heterogenih koalicijskih vlad. V Latviji se je od osamosvojitve do danes oblikovalo dvanajst vlad (brez vključene zadnje vlade); od teh dvanajstih vlad sta bili samo dve vladi heterogeni (sestavljene iz ideološko heterogenih strank), vse ostale so bile homogene (sestavljene iz ideološko homogenih strank). Kot predstavljeno v literaturi je homogenost vlad prej značilnost držav z večinskim volilnim sistemom kot držav z proporcionalnim volilnim sistemom.

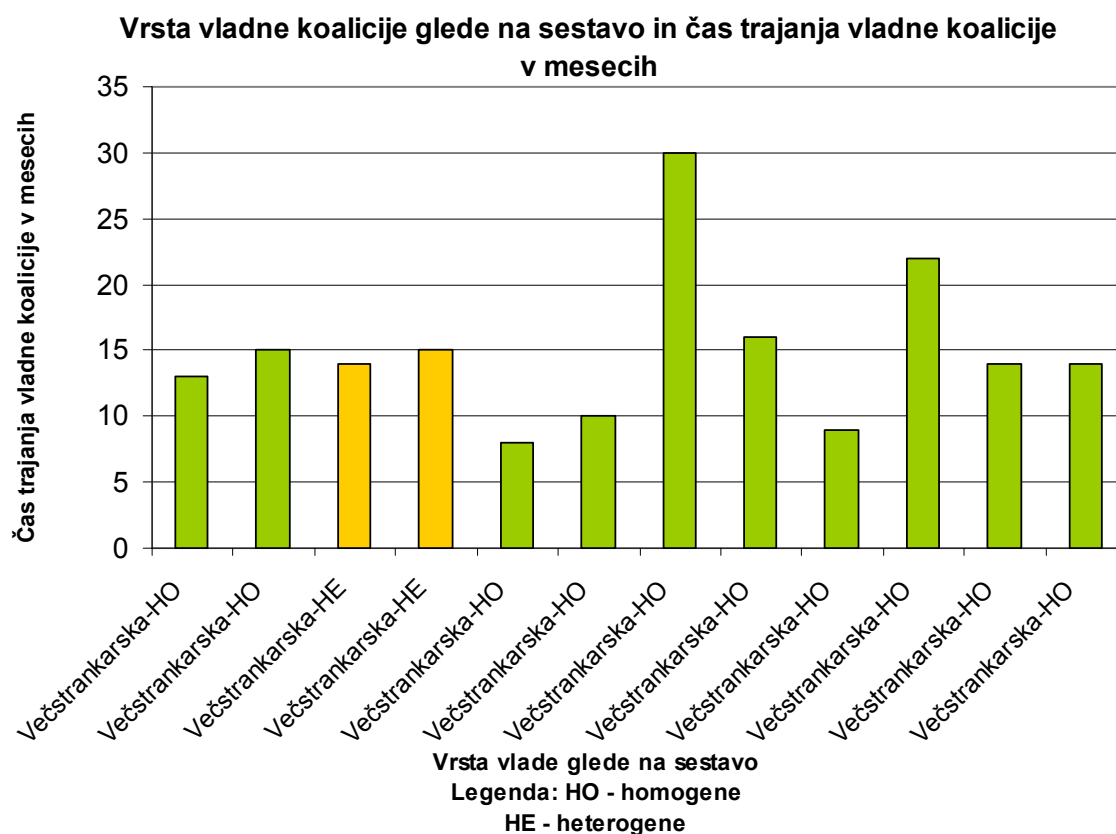
Sklep: Na primeru preučevanja latvijskih vlad lahko opazimo, da teorija, ki govori o proporcionalnem volilnem sistemu, in ki povzroči sestavo vladnih koalicij iz ideološko heterogenih strank, na primeru Latvije, ne drži. Prav tako ne moremo potrditi, da ideološko heterogene stranke v vladah vplivajo na nestabilnost vlad; na primeru Latvije je namreč

opaziti, da nekatere vlade, sestavljene iz ideološko homogenih strank, trajajo krajši čas kot vlade, sestavljene iz ideološko heterogenih strank.

Poleg tega pri preučevanju stabilnosti vlad upoštevamo tudi ostale dejavnike, ki vplivajo na stabilnost (notranji in zunanjedržavni): nasprotja znotraj strank in med strankami, posledično odstopi predsednikov vlad, škandali, povezani s privatizacijo državnega premoženja, nasprotja glede sprejema proračuna (Smith 2002, Atlapedia online).

Graf 4.2: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih–Latvija

Vir: Civic Active, CVK Centrala velešanu komisija, Davies (1996, 1998 in 2002), Foreign & Commonwealth Office, Smith (2002), The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, U.S. Department of State.

4.3 LITVA

Država je 11. marca 1990 razglasila neodvisnost od Sovjetske zveze. Litva uporablja mešani volilni sistem: proporcionalni sistem mešanih članov povezuje listo proporcionalne zastopanosti s sistemom presežka/večine glasov, da lahko lista proporcionalne zastopanosti izravna nesorazmernost v drugem sistemu. Takšen sistem se uporablja tudi v Italiji, v Nemčiji in na Madžarskem (Skupna parlamentarna skupščina EKP–EU).

Prve, popolnoma neodvisne postkomunistične volitve, so se zgodile **1993** (Seimas).

Volitve v litvijski parlament, Seimas, potekajo vsake štiri leta (Seimas).

V Litvi se je od osamosvojitve do danes zvrstilo dvanajst vlad. Za potrebe diplomske naloge sem upoštevala vlade, ki so se oblikovale od prvih samostojnih volitev (1993) do predzadnje oblikovane vladne koalicije (zadnjo vladno koalicijo izključimo, ker še traja)—osem vlad.

V povprečju so vlade trajale 23, 2 meseca oziroma po Blondelu (2007, 39) je izračun naslednji: $35 + 9 + 29 + 4 + 12 + 8 + 41 + 48 / 48 * 8 = 0,48 * 100 = 48 \%$

Dobljeni rezultat nam pove, da so vlade v Litvi trajale skoraj polovico svojega mandata, oziroma 23 mesecev/48 mesecev in spadajo med manj stabilne vlade.

Po Blondelu (1968, 198) jih lahko uvrstimo v skupino vlad, ki trajajo približno dve leti ali malo več in so manj stabilne vlade.

Kot je razvidno iz **Priloge C: Uvrstitev strank v vladne koalicije–Litva** so bile v Litvi tri enostrankarske vlade in pet koalicijskih vlad. Od petih koalicijskih vlad so bile štiri homogene in ena heterogena.

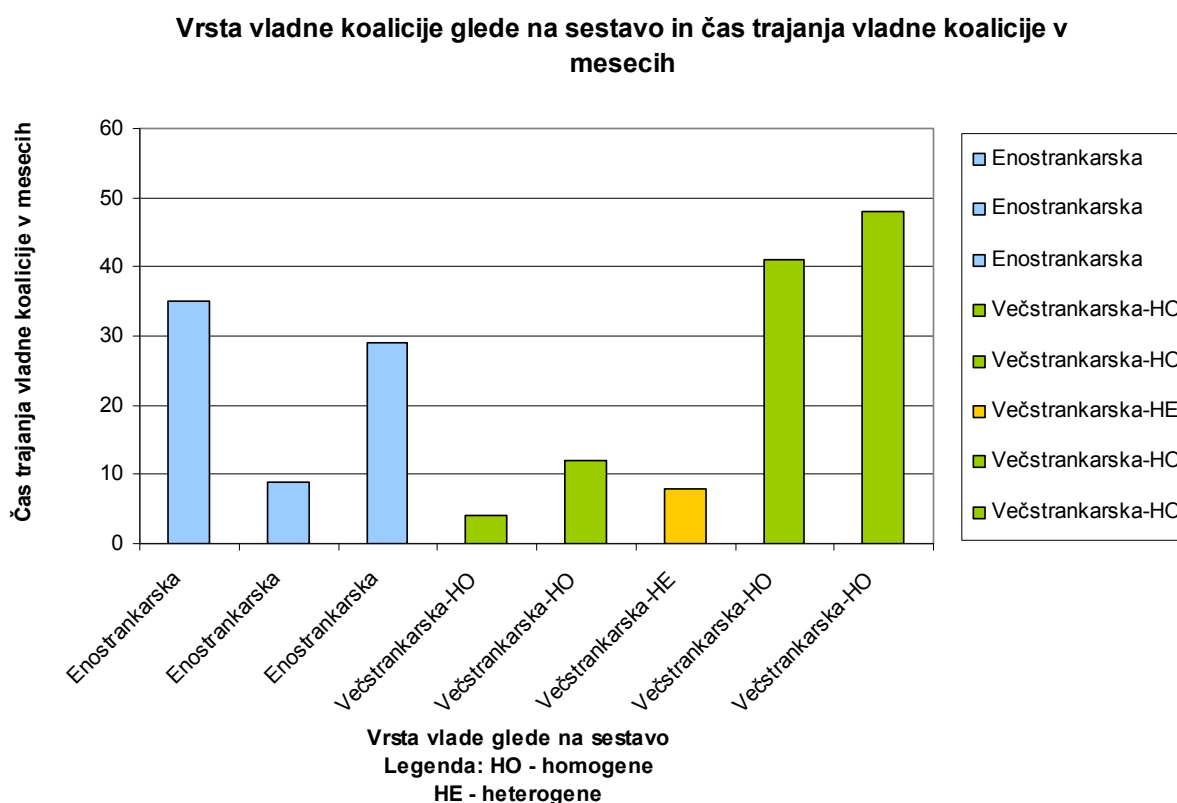
- **Enostrankarske vlade** so v povprečju trajale **24, 3 meseca**;
- **koalicijske vlade** so v povprečju trajale **22, 6 meseca**;
- če ideološko podobne stranke tvorijo vladno koalicijo, potem je ta homogena. V Litvi so bile od petih koalicijskih vlad štiri **homogene vladne koalicije**, v povprečju so trajale **26, 2 meseca**;
- če je vladna koalicija sestavljena iz dveh ideološko nasprotnih političnih strank, potem je **heterogena vlada**. V Litvi je bila ena vladna koalicija ideološko heterogena in je trajala v povprečju **8 mesecev** (grafični prikaz v Graf 4.3).

Sklep: Kot se je izkazalo že na primeru Estonije, je tudi na primeru Litve opazno, da je vlada bolj stabilna, če je enostrankarska kot koalicijska. Vladna koalicija je bolj stabilna, če v njej

prevladujejo homogene stranke oziroma ideološko homogene vladne koalicije so bolj stabilne od ideološko heterogenih vladnih koalicij.

Za lažje razumevanje velikih razlik v času trajanja vladnih koalicij moramo upoštevati tudi ostale dejavnike: odstop predsednika vlade zaradi nedoseganja dogovora o ekonomski politiki, odstop strank iz koalicije zaradi notranjih neskladnosti in nasprotij (Seimas, Election Guide).

Graf 4.3: Vrsta vladne koalicije glede na sestavo in čas trajanja vladne koalicije v mesecih–Litva

Vir: Fitzmaurice (2003), Government of the Republic of Lithuania, Inter-Parliamentary Union, Seimas, Skupna parlamentarna skupščina EKP–EU.

Kot je predstavljeno v teoretičnem delu, sta Shugart in Wattenberg (2003, 296–318) izpostavila, da ima mešani volilni sistem lahko različne posledice; tako stabilnost kot nestabilnost vlad. Pri preučevanju posledic mešanega volilnega sistema na stabilnost vlad v Litvi sem ugotovila, da so vlade v Litvi v primerjavi z Estonijo in Latvijo trajale dlje časa. Ugotovila sem tudi, da je izmed osmih vladnih koalicij bila samo ena iz ideološko heterogenih strank, ostale so bile sestavljene iz ideološko homogenih strank. Kot posledico

mešanega volilnega sistema na primeru Litve lahko torej navedem višjo stopnjo ideološke homogenosti strank v vladnih koalicijah.

5 ZAKLJUČEK

Namen diplomske naloge je bil ugotoviti, ali izbira volilnega sistema vpliva na stabilnost vlad. Za preučevanje tega sem določila dva kazalnika, in sicer ugotavljanje ideološke heterogenosti ali homogenosti strank v vladnih koalicijah in čas trajanja vladnih koalicij. Za raziskovalne enote sem izbrala vlade baltskih držav. Estonija in Latvija uporabljata proporcionalni volilni sistem, Litva mešani volilni sistem. Razporeditev političnih strank na ideološkem kontinuumu levo-desno sem naredila na podlagi samoopredelitve strankarske elite in mnenja strokovnjakov. Za časovni obseg sem izbrala vlade od osamosvojitve; začetka 90-ih do danes.

Ugotovitve analiz so naslednje:

Tabela 5.1: Ugotovitve analize

Kazalnik / Država (volilni sistem)	Število enostrankarskih vlad)	Čas trajanja enostrankarskih vlad (v mesecih)	Število vladnih koalicij		Čas trajanja vladnih koalicij (v mesecih)	
			homogene	heterogene	homogene	heterogene
Estonija (proporcionalni volilni sistem)	1	24	8		22, 1	
			1	7	31	20, 8
Latvija (proporcionalni volilni sistem)	0	0	12		15	
			10	2	15, 1	14, 5
Litva (mešani volilni sistem)	3	24, 3	5		22, 6	
			4	1	26, 2	8

Vir: Civic Active, Country Studies, CVK Centrala velešanu komisija, Davies (1996, 1998, 2002), Estonian National Electoral Committee, Fitzmaurice (2003), Foreign & Commonwealth Office, Government of the Republic of Lithuania, Inter-Parliamentary Union, Riigikogu-The Parliament of Estonia, Seimas, Skupna parlamentarna skupščina EKP-EU, Smith (2002), The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, Topole (2009a, 2009b), University of Aberdeen, U.S. Department of State.

Za ugotavljanje vpliva izbire volilnega sistema na stabilnost vlad sem določila dve hipotezi, s katerima sem preverjala omenjeno povezavo.

H1: "Proporcionalni volilni sistem vpliva na ideološko heterogene vlade".

Prvo hipotezo lahko delno potrdim. Rezultati **Tabele 5.1: Ugotovitve analize** nam pokažejo, da je bilo v Estoniji in Latviji manjše število enostrankarskih vlad kot v Litvi, kar sovпада s teoretičnimi izhodišči.

Na raziskovalnih enotah vlad baltskih držav opazim, da imata Estonija in Latvija, ki uporabljata proporcionalni volilni sistem, večje število koalicijskih vlad kot Litva, kar je bilo prav tako pričakovano. Kar je v nasprotju s pričakovanji je število homogenih koalicijskih vlad, kjer močno izstopa Latvija, saj ima kar deset, od skupno dvanajstih vlad, homogenih vlad. Pri pregledu heterogenih vlad pričakujem, da bosta imeli državi, ki uporabljata proporcionalni volilni sistem večje število heterogenih vlad kot država, ki uporablja mešani volilni sistem—rezultati so pritrdilni. Estonija in Latvija imata večje število heterogenih koalicijskih vlad kot Litva.

Kljub predstavljenim ugotovitvam hipoteze ne morem v celoti potrditi, ker:

- ne upoštevamo vseh dejavnikov, ki vplivajo na stabilnost vlad;
- v raziskavo niso vključene volitve v skupščino, ki so se izvajale v Litvi v letih od 1990–1993;
- so iz raziskave izključene zadnje vladne koalicije, ki še vedno trajajo.

H2: "Ideološka heterogenost strank v vladah vpliva na nestabilnost vlad v baltskih državah: Litvi, Latviji in Estoniji."

Nestabilnost oziroma stabilnost vlad sem preučevala v času trajanja vlad (v mesecih).

V povprečju so vlade v Estoniji trajale 20, 1 meseca, v Latviji 15 mesecev in v Litvi 23 mesecev. Ta podatek nam pove, da so vlade dlje časa trajajoče v državi, ki uporablja mešani volilni sistem, kot v državah, ki uporabljata proporcionalni volilni sistem, kar je skladno s teoretičnimi izhodišči. Pri času trajanja enostrankarskih vlad ni velike razlike med Estonijo in Litvo, saj so v povprečju trajale enako število mesecev, razlika je le v Latviji, ki ni imela nobene enostrankarske vlade. Pri pregledu časa trajanja koalicijskih vlad opazim, da so koalicijske vlade Estonije in Litve trajale enako število mesecev, medtem, ko Latvija ponovno izstopa. Po pričakovanjih je prav tako čas trajanja heterogenih koalicijskih vlad—državi

Estonija in Latvija imata daljši čas trajanja heterogenih koalicijskih vlad kot Litva. Pri pregledu časa trajanja homogenih koalicijskih vlad so ponovno odstopanja Latvije od predvidevanj, kar nam pove, da določene hipoteze ne moremo popolnoma potrditi.

Namen diplomske naloge je bil predstaviti vzročno–posledično povezavo med izbiro volilnega sistema in stabilnostjo vlad. Za raziskovalne enote sem izbrala vlade baltskih držav. V teoretičnem delu sem predstavila ugotovitve številnih avtorjev (Norris, Laver in Schofield, Blondel, Taylor in ostalih), ki so bile naslednje:

- proporcionalni volilni sistem naj bi vodil v nastanek nestabilnih koalicijskih vlad;
- večinski volilni sistem naj bi vodil v nastanek stabilnih enostrankarskih vlad.

Ugotovitve omenjenih avtorjev na primeru baltskih držav delno držijo.

V Litvi so se oblikovale tri enostrankarske vlade, medtem, ko je bila v Estoniji samo ena, v Latviji pa ni bilo nobene.

Estonija in Latvija, ki uporabljata proporcionalni volilni sistem, sta imeli večje število koalicijskih vlad kot Litva, ki uporablja mešani volilni sistem. Delno se tudi potrjuje teoretični del, ki se navezuje na homogene koalicijske vlade. Opazila sem, da je bilo v Latviji največ (deset) homogenih vlad, kar je prej značilnost večinskega volilnega sistema kot proporcionalnega, sledita Litva in nato Estonija.

Za ugotavljanje stabilnosti vlad sem določila meritveno enoto meseca. Analiza je pokazala, da so bile v Litvi časovno najdlje trajajoče enostrankarske vlade; v Estoniji in Latviji, ki uporabljata proporcionalni volilni sistem, pa časovno najkrajše koalicijske vlade, kar je v skladu s predstavljeno literaturo. Izstopajoči rezultat je čas trajanja heterogenih koalicijskih vlad v Estoniji in Latviji, saj bi po pričakovanjih, te vlade morale trajati krajši čas kot heterogene vlade v Litvi.

Da bi izbrani hipotezi lahko v celoti potrdila bi morala uporabiti še dodatne kazalnike (službovanja ministrov in predsednika vlade, sodelovanje političnih strank in ostale) ter dejavnike, ki bi pokazali, ali proporcionalni volilni sistemi res vplivajo na nestabilnost vlad in večinski volilni sistemi na stabilnost vlad. Dodatna pojasnila o krajšem ali daljšem času trajanja vlad sem prav tako poizkušala pridobiti od vladnih ustanov baltskih držav (**Priloga D: Opravljeni intervjuji s predstavniki parlamentov Estonije, Latvije in Litve**) vendar ne v celoti uspešno.

6 LITERATURA

Ake, Claude. 1975. A Definition of political Stability. *Comparative Politics* (2, January). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3231605.pdf> (3. avgust 2009).

Atlapedia online. Dostopno prek.: <http://www.atlapedia.com> (7. avgust 2009).

Bielasiak, Jack. 2002. The Institutionalization of Electoral Systems in Postcommunist States. *Comparative Politics* (2, January). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/4146937.pdf> (4. avgust 2009).

Blais, Andre. 1991. The Debate over Electoral Systems. *International Political Science Review* (3, July). Dostopno prek <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1601505.pdf> (4. avgust 2009).

Blondel, Jean. 1968. Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies. *Canadian Journal of Political Science* (2, June). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3231605.pdf> (3. avgust 2009).

Blondel, Jean, Ferdinand Müller-Rommel, Darina Malová, Katja Fettelsco, Alenka Krašovec in Matej Kovačič. 2007. *Governing new European democracies*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.

Bobbio, Norberto. 1995. *Desnica in levica: Razlogi in pomeni političnega razlikovanja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Boix, Carles. 1999. Setting the Rules of the Game: The Choice of Electoral Systems in Advanced Democracies. *The American Political Science Review* (3, September). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2585577.pdf> (4. avgust 2009).

Bradbury, JC, John Charles in Mark Crain. 2002. Bicameral Legislatures and Fiscal Policy. *Southern Economic Journal* (3, January). Dostopno prek: <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=0&did=103695103&SrchMode=2&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1249300900&clientId=65784> (3. avgust 2009).

Browne, Eric C., John P. Frendreis, Dennis W. Gleiber. 1986. The Process of Cabinet Dissolution: An Exponential Model of Duration and Stability in Western Democracies. *American Journal of Political Science* (3, August). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2111093.pdf> (4. avgust 2009).

Cabada, Ladislav. 2001. Volilna reforma na Češkem – volilni inženiring v praksi. *Teorija in praksa* 38 (5). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20015Cabada.PDF> (4. avgust 2009).

Cheibub, José Antonio. 2006. Presidentialism, Electoral Identifiability, and Budget Balances in Democratic Systems. *The American Political Science Review* (100, Avgust). Dostopno prek: <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=4&did=1195967731&SrchMode=1&sid=2&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248204118&clientId=65784> (3. avgust 2009).

Civic Active. Dostopno prek: <http://extweb3.nsd.uib.no> (7. avgust 2009).

Country Studies. Dostopno prek: <http://www.country-studies.com> (7. avgust 2009).

Cox, Karen E. in Leonard J. Schoppa. 2002. Interaction Effect in Mixed-Member Electoral Systems: Theory and Evidence From Germany, Japan and Italy. *Comparative Political Studies* (35). Dostopno prek: <http://cps.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/cgi/reprint/35/9/1027> (4. avgust 2009).

CVK Centrala velešanu komisija. Dostopno prek: <http://web.cvk.lv> (7. avgust 2009).

Dahl, Robert. 1989. *Democracy and its Critics*. New Haven and London: Yale University Press.

Davies, John Philip. 1996. The Latvian Parliamentary Elections of 1995. *Electoral Studies* (1, February). Dostopno prek: http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=MImg&_imagekey=B6V9P-3VVVPJ3-D-1&_cdi=5904&_user=4769578&_orig=search&_coverDate=02%2F29%2F1996&_sk=999849998&view=c&wchp=dGLbVz-zSkWb&md5=3b7c1b1c501d7d2abb8d7547a48409be&ie=/sdarticle.pdf (7. avgust 2009).

--- 1998. The 1998 Parliamentary Election in Latvia. *Electoral Studies* (1, March). Dostopno prek: http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=MImg&_imagekey=B6V9P-41JTSD0-8-1&_cdi=5904&_user=4769578&_orig=search&_coverDate=03%2F31%2F2001&_sk=999799998&view=c&wchp=dGLbVzz-zSkWb&md5=82eff7650928637c7fce6400fea3b02c&ie=/sdarticle.pdf (7. avgust 2009).

--- 2002. The Parliamentary election in Latvia October 2002. *Electoral Studies* (4, December). Dostopno prek: http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=MImg&_imagekey=B6V9P-4CX04KP-2-1&_cdi=5904&_user=4769578&_orig=search&_coverDate=12%2F31%2F2004&_sk=999769995&view=c&wchp=dGLbVzz-zSkWb&md5=0a271a703253e963d9258e9e5365016d&ie=/sdarticle.pdf (7. avgust 2009).

Diskin, Abraham, Hanna Diskin in Reuven Y. Hazan. 2005. Why Democracies Collapse: The Reasons for Democratic Failure and Success. *International Political Science Review* (26). Dostopno prek: <http://ips.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/cgi/reprint/26/3/291> (3. avgust 2009).

Dodd, Lawrence C. 1974. Party Coalitions in Multiparty Parliaments: A Game-Theoretical Analysis. *American Science Review* (3, September). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1959150.pdf> (4. avgust 2009).

Državni zbor Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si> (6. maj 2009).

Duverger, Maurice. 1954. *Political Parties*. New York: Wiley.

Easton, David. 1965. *A framework for political analysis*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Election Guide. Dostopno prek: <http://www.electionguide.org> (9. avgust 2009).

Embassy of Latvia. Dostopno prek: <http://www.latvia-usa.org> (7. avgust 2009).

Estonian National Electoral Committee. Dostopno prek: <http://www.vvk.ee> (7. avgust 2009).

Farrell, M. David. 2001. *Electoral Systems: A Comparative Introduction*. New York: Palgrave. Dostopno prek: Google Books.

Fink – Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fitzmaurice J. 2003. Parliamentary Elections in Lithuania, October 2000. *Electoral Studies* (22). Dostopno prek: http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=Mimg&_imagekey=B6V9P-460WGM4-1-1&_cdi=5904&_user=4769578&_orig=search&_coverDate=03%2F31%2F2003&_sk=999779998&view=c&wchp=dGLzVlz-zSkzk&md5=7bd60462db43836693074dfe49b23dc3&ie=/sdarticle.pdf (9. avgust 2009).

Foreign & Commonwealth Office (FCO). Dostopno prek: <http://www.fco.gov.uk> (9. avgust 2009).

Gabel, J. Matthew in John D. Huber. 2000. Putting Parties in Their Place: Inferring Party Left-Right Ideological Positions from Party Manifestos Data. *American Journal of Political Science* (1, January). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2669295.pdf> (5. avgust 2009).

Government of the Republic of Lithuania. Dostopno prek: <http://www.lrvk.lt> (9. avgust 2009).

Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan. 1999. *Državna ureditev Republike Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Gruenwald, Oskar. 2006. Toward an open society: The enigma of the 1989 revolution in Eastern Europe. *Journal of Interdisciplinary Studies* (18). Dostopno prek: <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=0&did=1130337901&SrchMode=1&sid=3&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1245835135&clientId=65784&cfc=1> (5. julij 2009).

Harmel, Robert in John D. Robertson. 1986. Government Stability and Regime Support: A Cross-National Analysis. *The Journal of Politics* (4, November). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/2131011.pdf> (4. avgust 2009).

Hays, Allen R. 1985. *The Federal Government and Urban housing*. New York: State University of New York. Dostopno prek: Google Books.

Inglehart Ronald in Hans D. Klingemann. 1976. *Party Identification, Ideological Preference and the Left-Right Dimension among Western Mass Public*. London: John Wiley.

Institution for Democracy and electoral assistance. Dostopno prek: <http://www.idea.int> (7. avgust 2009).

Inter-Parliamentary union. Dostopno prek: <http://www.ipu.org> (5. julij 2009).

Krašovec, Alenka. 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kropivnik, Samo. 2001. Vsebina ideološkega kontinuuma levo-desno v Sloveniji v preteklem desetletju. V *Demokratski prehodi II: Slovenija v primerjavi z drugimi nekdanjimi jugoslovanskimi republikami* ur. Danica Fink – Hafner in Miro Haček, 138-170. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Laver, Michael in Norman Schofield. 1998. *Multiparty Government*. Miami: University of Michigan Press. Dostopno prek: Google Books.

Laver, Michael. 2000. Government Formation and Public Policy. *Political Science and Politics* (1, March). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/420772.pdf?cookieSet=1> (4. avgust 2009).

Laver, Michael in Kenneth A. Shepsle. 2000. Ministrables and Government Formation: Munchkins, Players and Big Beasts of the Jungle. *Journal of Theoretical Politics* (12). Dostopno prek: <http://jtp.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/cgi/reprint/12/1/113> (5. avgust 2009).

Lukšič, Igor. 1993. Opozicija in vlada v senci. V *Slovenski parlament v procesu politične modernizacije*, ur. Drago Zajc, 137-158. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Mair, Peter. 1999. *Searching for the Position of Political Actors: A Review of Approaches and Evaluation of Expert Surveys in Particular*. Leiden: Leiden University. Dostopno prek: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/mannheim/w5/mair.pdf> (5. avgust 2009).

Moser, Robert G. in Ethan Schneier. 2004. Mixed electoral systems and electoral systems effects: Controlled comparison and cross-national analysis. *Electoral studies* (23). Dostopno prek: http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science?_ob=MImg&_imagekey=B6V9P-49JHJTS-1-9&_cdi=5904&_user=4769578&_orig=search&_coverDate=12%2F31%2F2004&_sk=999769995&view=c&wchp=dGLbVzb-zSkWb&md5=afbf3d1c30bd698fa2d7a4df96346c16&ie=/sdarticle.pdf (4. avgust 2009).

Müller, Wolfgang C., Kaaren Strom, Torbjörn Bergam. 2006. *Delegation and accountability in parliament democracies*. Oxford: Oxford University Press. Dostopno prek: Google Books.

Nicholson, Nigel, Steven G. Cole in Thomas Rocklin. 1986. Coalition Formation in Parliamentary Situations as a Function of Simulated Ideology, Resources, and Electoral Systems. *Political Psychology* (1, March). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/3791159.pdf> (5. avgust 2009).

Norris, Pippa. 1997. Choosing Electoral Systems: Proportional, Majoritarian and Mixed Systems. *International Political Science Review* (3, July). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1601345.pdf> (3. avgust 2009).

Pennings, Paul in Lane Jan-Erik. 1998. *Comparing Party System Change*. London: Routledge. Dostopno prek: Google Books.

Powell, G. Bingham. 1982. *Contemporary Democracies*. Cambridge: Harvard University Press. Dostopno prek: Google Books.

Ribičič, Ciril. 2000. *Podoba parlamentarnega desetletja*. Ljubljana: Narodna univerzitetna knjižnica.

Riigikogu, The Parliament of Estonia. Dostopno prek: <http://www.riigikogu.ee> (7. avgust 2009).

Saeima. Dostopno prek: <http://www.saeima.lv> (9. avgust 2009).

Sartori, Giovanni. 2005. *Parties and Party Systems*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: Google Books.

Seimas. Dostopno prek: <http://www3.lrs.lt> (9. avgust 2009).

Shugart, Matthew Soberg in Martin P. Wattenberg. 2003. *Mixed-member electoral systems*. Oxford: Oxford University Press. Dostopno prek: Google Books.

Skupna parlamentarna skupščina EKP-EU. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu> (9. avgust 2009).

Smith, J. David, Artis Pabriks, Aldis Purs in Thomas Lane. 2002. *The Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania*. London: Routledge. Dostopno prek: Google Books.

State Estonica. Dostopno prek: <http://www.estonica.org> (5. julij 2009).

Sruk, Vlado. 1995. *Leksikon politike*. Maribor: Obzorja.

Taylor, Michael in V.M. Herman. 1971. Party Systems and Government Stability. *The American Political Science Review* (1, March). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/1955041.pdf> (4. avgust 2009).

The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia. Dostopno prek: <http://www.mk.gov.lv> (7. avgust 2009).

Tomšič, Matevž. 2003a. Dejavniki stabilizacije demokracije v državah vzhodne in srednje Evrope. *Družboslovne razprave* (14). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr44Tomsic.PDF> (5. maj 2009).

--- 2003b. Politična stabilnost kot stanje razvite demokracije. *Družboslovne razprave* (14). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr42Tomsic.PDF> (5. maj 2009).

--- 2004. Dileme in zagate pri ocenjevanju demokracije. *Družboslovne razprave* (20). Dostopno prek: http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/DR46_47-tomsic.pdf (3. avgust 2009).

Topole, Špela. 2009a. Intervju z g. Riho Kangur. Ljubljana, 04. marec.

--- 2009b. Intervju z ga. Lauro Sumskiene. Ljubljana, 02. marec.

Tsebelis, George. 1995. Decision making in political systems: Veto players in Presidentialism, Parliamentarism, Multicameralism and Multipartyism. *British Journal of Political Science* (25, March). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/194257.pdf> (3. avgust 2009).

University of Aberdeen. Dostopno prek: <http://www.abdn.ac.uk> (7. avgust 2009).

U.S. Department of State. Dostopno prek: <http://www.state.gov> (7. avgust 2009).

Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma – funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Waldron-Moore, Pamela. 1999. Eastern Europe at the Crossroads of Democratic Transition: Evaluating Support for Democratic Institutions, Satisfaction with Democratic Government, and Consolidation of Democratic Regimes. *Comparative Political Studies* (32). Dostopno prek: <http://cps.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/cgi/reprint/32/1/32> (3. avgust 2009).

Warwick, Paul V. 2003. The Review of Politics: Cost Cutting. *Proquest Social Science Journals* (2). Dostopno prek: <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni->

lj.si/pqdweb?index=0&did=355730621&SrchMode=1&sid=3&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1210007150&clientId=16601 (5. maj 2009).

--- 2005. When Far Apart Becomes Too Far Apart: Evidence for a Threshold Effect in Coalition Formation. *ProQuest Social Science Journals* (35). Dostopno prek: <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=0&did=898887771&SrchMode=1&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1210007057&clientId=16601> (4. avgust 2009).

Weiss, Carol H. 1998. *Evaluation: Methods for studying programs and policies*. Upper Saddle River: Prentice hall.

7 PRILOGE

PRILOGA A:Uvrstitev strank v vladne koalicije – Estonija

<u>Stranke v koaliciji</u>	<u>Ideološka opredelitev stranke</u>	<u>Vrsta koalicije</u>	<u>trajanje</u>	<u>Čas trajanja vlade v mesecih</u>	<u>Volilni sistem</u>
Isamaa (Isamaaliit – Pro Patria Union) – IML	desnosredinska	desnosredinska	21.10.1992 – 08.11.1994	25 mesecev	Proporcionalni volilni sistem
Moderates (Möödukad)	levosredinska				
Estonian National Independence Party (Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei) – ERSP	desna				
Isamaa (Isamaaliit – Pro Patria Union) – IML	desnosredinska	strokovna	08.11.1994 – 17.04.1995	5 mesecev	
Moderates	levosredinska				
Estonian National Independence Party (Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei) – ERSP	desna				
Estonian Conservative People's Party (Eesti Konservatiivne Rahvaerakond) – EKRE	desna				
Estonian Liberal Democratic Party (Eesti Liberaaldemokraatlik Partei) – ELDP	levosredinska				

Coalition Party and Ruralfolk Unification (Koonderakond ja Maarahva Ühendus) – KMÜ	levosredinska	levosredinska	17.04.1995 – 06.11.1997	31 mesecev
Estonian Centre Party (Eesti Keskerakond) – K	levosredinska			
Coalition Party and Ruralfolk Unification (Koonderakond ja Maarahva Ühendus) – KMÜ	levosredinska	levosredinska	06.11.1995 – 17.03.1997	16 mesecev
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska			
Coalition Party and Ruralfolk Unification (Koonderakond ja Maarahva Ühendus) – KMÜ	levosredinska	levosredinska	17.03.1997 – 25.03.1999	24 mesecev
Isamaa (Isamaaliit – Pro Patria Union) – IML	desnosredinska	desnosredinska	25.03.1999 – 28.01.2002	34 mesecev
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska			
Moderates (Möödukad)	levosredinska			
Estonian Centre Party (Eesti Keskerakond) – K	levosredinska	desnosredinska	28.01.2002 – 10.04.2003	15 mesecev
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska			
Union for the Republic – Res Publica (Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica) – RP	desnosredinska	desnosredinska	10.04.2003 – 13.04.2005	24 mesecev
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska			

Estonian People's Union (Eestimaa Rahvaliid) – ERL	levosredinska				
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska				
Estonian People's Union (Eestimaa Rahvaliid) – ERL	levosredinska	levosredinska	13.04.2005 – 09.07.2007	27 mesecev	
Estonian Centre Party (Eesti Keskerakond) – K	levosredinska				
Estonian Reform Party (Eesti Reformierakond) – REF	desnosredinska				
Union of Pro Partia and Res Publica – IML/ RP	desnosredinska	desnosredinska	09.07.2007 –		

Vir: Civic Active, Country Studies, Estonian National Electoral Committee, Foreign & Commonwealth Office, Riigikogu – The Parliament of Estonia, Smith (2002), Topole (2009a), University of Aberdeen.

PRILOGA B: Uvrstitev strank v vladne koalicije - Latvija

<u>Stranke v koaliciji</u>	<u>Ideološka opredelitev stranke</u>	<u>Vrsta koalicije</u>	<u>trajanje</u>	<u>Čas trajanja vlade v mesecih</u>	<u>Volilni sistem</u>
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska	desnosredinska	03.08.1993 – 15.09.1994	13 mesecev	Proporcionalni volilni sistem
Latvian Farmer's Union (Latvijas Zemnieku savienība) – LZS	desnosredinska				
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska	desnosredinska	15.09.1994 – 21.12.1995	15 mesecev	
Latvian Farmer's Union (Latvijas Zemnieku savienība) – LZS	desnosredinska				
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	center	desnosredinska	21.12.1995 – 13.02.1997	14 mesecev	

Latvia's Green Party (Latvijas Zalais Partija) – LZP	desnosredinska				
Democratic Party Master (Demokratiska partija Saimnieks) – DPS	levosredinska				
Peoples movement for Latvia (Tautas kustiba Latvijai) – TKL	desna				
For Fatherland and Freedom (Tevzemei un Brivibaii) – TB in Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionalas Neatkaribas Kustiba) – LNNK (zdruzeni TB/LNNK)	desna	desnosredinska	07.08.1997 – 26.11.1998	15 mesecev	

Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska				
Latvia's Green Party (Latvijas Zalais Partija) – LZP	levosredinska				
Peoples movement for Latvia (Tautas kustība Latvijai) – TKL	desna				
People's Party (Tautas partija) – TP	desnosredinska				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna	desnosredinska	26.11.1998 – 16.07.1999	8 mesecev	
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska				

New Party (Jauna partija) – JP	desnosredinska				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna	desnosredinska	16.07.1999 – 05.05.2000	10 mēseču	
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna	desnosredinska	05.05.2000 – 07.11.2002	30 mēseču	
New Party (Jauna partija) – JP	desnosredinska				
Latvian Way (Latvijas Ceļš) – SLC	desnosredinska				
New era (Jaunais laiks) – JL	desnosredinska	desnosredinska	07.11.2002 – 09.03.2004	16 mēseču	
Latvia's First Party (Latvijas Pirma Partija) – LPP	desna				

Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionalas Neatkaribas Kustiba) – LNNK (zdruzeni TB/LNNK)	desna				
Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska	desnosredinska	09.03.2004 – 02.12.2004	9 mesecev	
Peopole’s party – TP	desnosredinska				
First party – LPP	desna				
New era (Jaunais laiks) – JL	desnosredinska	desnosredinska	02.12.2004 – 07 10.2006	22 mesecev	
Peopole’s party – TP	desnosredinska				
Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska				
First party – LPP	desna				
Peopole’s party – TP	desnosredinska	desnosredinska	07.10.2006 – december 2007	14 mesecev	
Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska				
Latvia’s First Party (Latvijas Pirma Partija) – LPP	desna				

Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna				
Peopole’s party – TP	desnosredinska	desnosredinska	December 2007 – 20.02.2009	14 mesece	
Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska				
Latvia’s First Party (Latvijas Pirma Partija) – LPP	desna				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna				
Civic Union – PS	desnosredinska	desnosredinska	13.03.2009 –		
Union of greens and farmers – ZZS	desnosredinska				
Peopole’s party – TP	desnosredinska				
New era (Jaunais laiks) – JL	desnosredinska				
Latvian National Independence Movement (Latvijas Nacionālas Neatkarības Kustība) – LNNK (združeni TB/LNNK)	desna				

Vir: Civic Active, CVK Centrālā vēlēšanu komisija, Davies (1996, 1998 in 2002), Foreign & Commonwealth Office, The Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, U.S. Department of State.

PRILOGA C: Uvrstitev strank v vladne koalicije – Litva

<u>Stranke v koaliciji</u>	<u>Ideološka opredelitev stranke</u>	<u>Vrsta koalicije</u>	<u>trajanje</u>	<u>Čas trajanja vlade v mesecih</u>	<u>Volilni sistem</u>
gibanje Sajudis (kasneje Homeland Union) – volitve v skupščino	desnosredinska	desnosredinska	februar 1990 – 21.07 1992	29 mesecev	Mešani volilni sistem
Lithuanian democratic Labour Party (former Communist Party) – LDLP – volitve v skupščino	leva	leva	21.07.1992 – 26.11.1992	4 mesece	
Lithuanian Democratic Labour Party – LDLP – volitve v skupščino	leva	leva	12.12.1992 – 10.03.1993	3 mesece	
Lithuanian Democratic Labour Party – LDLP	leva	leva	10.03.1993 – 08.02.1996	35 mesecev	
Lithuanian Democratic Labour Party – LDDP	leva	leva	23.02.1996 – 19.11.1996	9 mesecev	
Homeland Union - Lithuanian Conservatives – TS/LKD	desna	desna	04.12.1996 – 03.05.1999	29 mesecev	
Lithuanian Christian Democratic Party – LKDP	desna	desna	01.06.1999 – 27.10.1999	4 meseci	

Homeland Union - Lithuanian Conservatives – TS/LKD	desna				
Lithuanian Christian Democratic Party – LKDP	desna				
Homeland Union - Lithuanian Conservatives – TS/LKD	desna	desna	03.11.1999 – 09.11.2000	12 mesecev	
Lithuanian Christian Democratic Party – LKDP	desna				
New Policy Bloc (Lithuanian Liberal Union – LLS	desnosredinska	levosredinska	27.10.2000 – 20.06.2001	8 mesecev	
New Union – NS	levosredinska				
New Union Party – NS	levosredinska	levosredinska	04.07.2001 – 15.12.2004	41 mesecev	
Social Democratic Party – LSDP	levosredinska				
Lithuanian Democratic Labour Party – LDLP	leva	levosredinska	15.12.2004 – 04.12.2008	48 mesecev	
New Union Party – NS	levosredinska				
Social Democratic Party – LSDP	levosredinska				
Homeland Union – Lithuanian Conservatives – TS/LKD	desna	desnosredinska	04.12.2008 –		
Liberal Movement – LRLS	desnosredinska				
National Resurrection Party – TPP	desnosredinska				

Vir: Fitzmaurice (2003), Government of the Republic of Lithuania, Inter – Parliamentary Union, Seimas, Skupna parlamentarna skupščina EKP-EU, Topole (2009b).

PRILOGA D: Opravljeni intervjuji s predstavniki parlamentov Estonije, Latvije in Litve

Intervju s predstavnikom estonskega parlamenta

Parlament Estonije. Vprašanja in tabele poslana na elektronski naslov riigikogu@riigikogu.ee, dne 28. februarja 2009.

Dear Sir/Madam,

My name is Špela Topole and I am a Student of Politics (Faculty of Social Sciences) in Slovenia.

This Year I am ending my University education with a diploma. For the theme of my diploma I have chosen the comparison of coalitions of Political Parties of governments and their ideological orientation (left - left-centered - center - right-centered - right) in combination with the duration of that government coalition.

I have chosen the governments of Estonia, Lithuania and Latvia in the years from 1990 until now.

When writting the diploma, I came to some problems finding this data, or I have doubts in correctness of collected data. So i am appealing to you, if you could please help me fill up or correct the table, added to this text in as shorter time as possible.

I hope you will consider my request and help me.

I look forward to receiving details.

Yours Faithfully

Dear Špela,

In response to your request, I would like to comment briefly your database. First, it is hard to comment on the section of type of coalition, because there is no info about the basis of your typology (e.g what does right-centred means exactly?) Is it named according to their economic policy (pro market and pro economic reforms and/or ethnic policy?

Otherwise, the parties that formed coalitions and dates of the coalitions are correct. The only bigger mistake would be to name Moderate party as a rightist, because it was the direct descendant of the social democratic party (the party renamed itself officially To the Social Democratic Party in 2005), more likely they were and are left-centrist from the ideological beliefs.

Please, do not hesitate to ask if you have any further questions,

Best wishes,

Riho Kangur,

Nõunik/Advisor

Research Department/Õigus- ja analüüsiosakond

The Chancellery of the Riigikogu/Riigikogu Kantselei

Lossi plats 1a

15165 Tallinn

Estonia

Tel. +3726316643

Intervju s predstavnikom latvijskega parlamenta

Parlament Latvije. Vprašanja in tabele poslana na elektronski naslov spaura@saeima.lv, dne 28. februarja 2009.

Dear Sir/Madam,

My name is Špela Topole and I am a Student of Politics (Faculty of Social Sciences) in Slovenia.

This Year I am ending my University education with a diploma. For the theme of my diploma I have chosen the comparison of coalitions of Political Parties of governments and their ideological orientation (left - left-centered - center - right-centered - right) in combination with the duration of that government coalition.

I have chosen the governments of Latvia, Lithuania and Estonia in the years from 1990 until now.

When writting the diploma, I came to some problems finding this data, or I have doubts in correctness of collected data. So i am appealing to you, if you could please help me fill up or correct the table, added to this text in as shorter time as possible.

I hope you will consider my request and help me.

I look forward to receiving details.

Yours Faithfully

Špela Topole

Odgovora nisem prejela.

Intervju s predstavnikom litvijskega parlamenta

Parlament Litve. Vprašanje in tabele poslana na elektronski naslov laura.sumskiene@lrs.lt (parlamentarna sekretarka), dne 28. februarja 2009.

Dear Mrs. Sumskiene

My name is Špela Topole and I am a Student of Politics (Faculty of Social Sciences) in Slovenia.

This Year I am ending my University education with a diploma. For the theme of my diploma I have chosen the comparison of coalitions of Political Parties of governments and their ideological orientation (left - left-centered - center - right-centered - right) in combination with the duration of that government coalition.

I have chosen the governments of Lithuania, Estonia and Latvia in the years from 1990 until now.

When writing the diploma, I came to some problems finding this data, or I have doubts in correctness of collected data. So i am appealing to you, if you could please help me fill up or correct the table, added to this text in as shorter time as possible.

I hope you will consider my request and help me.

I look forward to receiving details.

Yours Sincerely

Špela Topole

Dear Madame,

I am sorry our Division do not provide such an information, we work with international parliamentary organisations.

As I remember, in 1990 Sajudis won the elections, 1992 - LDDP, 1996 - Conservative party (they formed coalition with Christian Democrats, if I am right)

You can check this data on the website, or ask directly the parties, or Government as regards the names of the Prime Ministers.

Sincerely, Laura Sumskiene